

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های آن جهت ارائه راهکارهای اصلاح سبک زندگی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی

الهام عسکری^۱

سارا معتمد^۲

عباس زارع نژاد اشکذری^۳

بابک امانی جوردهی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۱۲/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۰۴

چکیده

اخلاق و سبک زندگی، قلب تپنده فرهنگ در مکتب اسلام و بینش توحیدی است. در جهت تحقق نظام‌های اسلامی می‌بایست متناسب با جهان بینی اسلامی برنامه‌ریزی برای اصلاح سبک زندگی کرد. در حقیقت، اصلاح سبک زندگی، مسیر اصلاحات در نظام‌های اجتماعی را ممکن می‌سازد. تبیین و ترویج فرهنگ زندگی، شیوه زیستن و سبک زندگی اسلامی از رسالت‌های مهم حوزه‌های علمیه، مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها است. قرآن کریم نیز برای اصلاح سبک زندگی به پیامبران و پیامبر اسلام می‌فرماید که اصلاح را از خانواده شروع کنند بدین معنی که باید واجد چیزی بود تا آن را بتوان به دیگران آموزش داد. بنابراین تغییر در سبک زندگی را باید از خود شروع کرده و نخبگان و اندیشمندان باید درصاف اول اصلاح قرار گیرند. آنان می‌بایست در جهت حذف برخی عادات اشتباه که به علت استفاده نادرست از تکنولوژی و سطحی‌نگری افراد و در نتیجه گرایش به رفتارهای غربی شده است گام بردارند و برای انتقال ارزش سبک اسلامی ایرانی به مردم کشور بکوشند. در این مقاله ابتدا با بیان ویژگی‌های سبک زندگی، نشان داده می‌شود که اصلاح در سبک زندگی، راهکار مناسبی برای تحقق نظام تربیتی اسلام و علوم تربیتی اسلامی است سپس بخشی از آفت‌ها، راهکارهای اصلاح و تغییر سبک زندگی بررسی می‌شود.

کلمات کلیدی

نظام تربیتی، سبک زندگی اسلامی، نظام اجتماعی، فرهنگ اسلامی

۱- گروه مهندسی کامپیوتر، واحد فومن و شفت، دانشگاه آزاد اسلامی، فومن، ایران. (نویسنده مسئول) askary.elham@gmail.com

۲- گروه مهندسی کامپیوتر، واحد فومن و شفت، دانشگاه آزاد اسلامی، فومن، ایران. samotamed@gmail.com

۳- دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)، نوشهر، ایران. azarenezhad.a@gmail.com

۴- گروه عمران، واحد انزلی، دانشگاه آزاد اسلامی، انزلی، ایران. b.amani.civil@gmail.com

مقدمه

سبک زندگی عنوانی شناخته شده در بیشتر علوم انسانی است که از زاویه‌های متعدد به آن نگاه می‌شود. فعالیت‌های فیزیکی، اوقات فراغت، روابط اجتماعی، روابط خانوادگی، معنویت، ایمنی و آرامش و... مؤلفه‌های شناخته شده آن در دنیای علمی امروز است که هر کدام به منزله راهی بزرگ از راه‌های زندگی افراد شمرده می‌شوند. اصولاً افراد سبک زندگی نسبتاً ثابتی دارند که بوسیله آن اهداف خود را برنامه‌ریزی می‌کنند. به عبارت دیگر، سبک زندگی، بعد عینی و کمیت پذیر شخصیت افراد است (کاویانی، ۱۳۹۰، ۲۸).

رفتارهای مردم در زندگی روزمره منجر به شکل گرفتن سبک زندگی‌شان می‌شود، از آن جایی که رفتارها به مرور عرف جامعه می‌شوند و باعث تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌ها می‌شوند، بنابراین سبک زندگی می‌تواند محصول همین نگرش‌ها و ذهنیات افراد باشد. هر مکتب و مذهب، سبک زندگی برای مردم ارائه می‌دهد. اسلام نیز روش و سبک زندگی بشریت را ارائه داده است. بنابراین جامعه مطلوب در نتیجه پیروی از همین روش زندگی که در دین اسلام از آن به حیات طیبه نام برده شده، می‌باشد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸، ۲۷۲).

متأسفانه امروزه جامعه اسلامی با مشکلاتی که ناشی از عوامل متعددی چون استفاده نادرست از تکنولوژی و سطحی نگری افراد و در نتیجه گرایش به رفتارهای غربی و تجمل‌گرایی است مواجه است. بسیاری عناصر و عوامل برای انتقال ارزش سبک اسلامی به مردم کشور، جهت حذف بعضی عادات نادرست که خواسته یا ناخواسته دامن‌گیرشان شده و آن‌ها را از سبک و فرهنگ اسلامی دور ساخته، متمرکز شده‌اند و در این مقاله نیز سعی بر این شده است که به این عوامل موثر و یاری‌گر جهت رفع این معایب اشار شود.

پژوهشگران و اندیشمندان بسیاری به تعریف و نظریه‌پردازی در رابطه با سبک زندگی پرداختند من جمله بوردیو سبک زندگی را شامل اعمال طبقه‌بندی‌شده و طبقه‌بندی‌کننده فرد در عرصه‌هایی مانند تقسیم ساعات شبانه روز، نوع تفریحات، شیوه‌های معاشرت و آداب سخن گفتن می‌داند که عینیت یافته ترجیحات افراد است. زیمل نیز سبک زندگی را تجسم تلاش انسان برای یافتن ارزش‌های بنیادی و فردیت برتر خود می‌داند. کریسمن طیف فعالیت‌هایی که فرد یا گروه در آنها مشارکت می‌کند را سبک زندگی می‌داند. کریستین نیز سبک زندگی را شیوه‌ای که از آن طریق زندگی را زندگی می‌کنیم، می‌داند (کاویانی، ۱۳۹۰، ۲۸).

محققان بسیاری در زمینه سبک زندگی در جوامع مختلف به تحقیق و مطالعه پرداخته‌اند از جمله

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردهی

پاول به بررسی زندگی خوب و انسان خوشبخت، تیموتی به نقش دین در زندگی روزمره مردم انگلیس، بوسنیتز به اهداف هدایت شده زندگی، بولن به زندگی به عنوان یک تکنیک، هاستید و پیک به شهروند خوب بودن و رابطه آن با تعلیمات اخلاقی، اینجلس به رابطه فرهنگ و زندگی روزمره، شو به چالش‌های عینی زندگی در خانواده‌ها در چارچوب نظریه درمانی روان پرداختند (فاطمی، ۱۳۸۴، بورگ ۱۳۸۳).

پژوهش‌های متعددی نیز در سبک زندگی، در علوم تجربی انجام شده است (کاویانی، ۱۳۹۰، ۲۸). گریفین و کاریرکلی به بررسی التهاب استخوان‌ها و مفاصل و غضروف‌های فرد و ارتباط آن با سبک زندگی افراد پرداختند. همچنین در تحقیق دیگری ماهان، پرسش نامه سبک زندگی شخصی ویژه نوجوانان را ارائه داد. مارکتی به مطالعه‌ی آزمایشی در باب سبک زندگی کارفرمایان و ارتباط آن با کیفیت زندگی پرداخت و گاور، سبک زندگی مخاطره آمیز و مواجه شدن با خشونت را بررسی نمود (کاویانی، ۱۳۹۰، ۲۸).

آدلر و پیروانش سبک زندگی هر فرد را از شکل‌گیری تا پیامدها و آثارش به یک درخت تشبیه کرده اند که ریشه‌های این درخت همان ریشه‌های سبک زندگی است. ساقه این درخت درباره اعتقادات و نگرش‌های کلی افراد می‌باشد و شاخه‌ها و سرشاخه‌های این درخت، وظایف زندگی هستند. در واقع، سبک زندگی اصلی همین شاخه‌ها و سرشاخه‌هاست (کجباف، ۱۳۹۰، ۶۳).

نجفی و همکارانش به بررسی باورهای فرد در سبک زندگی پرداختند. آن‌ها ادعان داشتند که سبک زندگی هر فرد و جامعه، متأثر از نوع باورها (جهان بینی) و ایدئولوژی حاکم بر آن فرد و جامعه است. اعرافی و همکاران نیز به تحقیقی درباره فهم عمیق از مفاهیم سبک زندگی اسلامی پرداختند و بیان کردند که با فهم عمیق از مفاهیم سبک زندگی اسلامی، یک شرایط روانی برای فرد فراهم می‌شود که افراد بر گرایش‌های فطری، از قبیل فضیلت جویی، حقیقت‌خواهی و کمال‌طلبی پای فشارند و با تغییر شرایط زمانی و مکانی، سبک زندگی دینی‌اشان را تغییر ندهند (نجفی، ۱۳۹۲، ۱۴۴).

از رسالت‌های خطیر حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها و آموزش و پرورش، ترویج و تحقیق هدف زندگی، کیفیت زندگی و شیوه زیستن و اخلاق و سبک زندگی اسلامی است. قرآن کریم نیز برای اصلاح سبک زندگی به پیامبر اکرم اسلام (ص) فرموده است "اصلاح را از خانواده خود شروع کن". درحقیقت ضابطه‌ی منطقی نیز اینگونه اقتضا دارد که فاقد شیء نمی‌تواند معطی شیء باشد؛ بدین معنی که ابتدا باید واجد چیزی باشیم تا آن‌را به دیگران یاد بدهیم؛ می‌بایست اندیشمندان درصاف اول اصلاح بایستند و الگوی مردم باشند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸، ۲۶۹).

پژوهش‌های بسیاری در باب سبک زندگی، بیشتر از نوع توصیفی و هنجاری انجام گرفته است لکن در جامعه اسلامی ممکن است این مسئله نیز مطرح شود که سبک زندگی افراد و گروه‌ها، چقدر با آموزه‌های اسلامی منطبق است؟ آیا مردم متدین ایران، پس از گذشت چهار دهه از انقلاب اسلامی، سبک زندگی کاملاً اسلامی دارند؟

از هنگامی که مفهوم سبک زندگی در میان جامعه‌شناسان غربی بیان شد هنوز پژوهش‌های قابل توجهی از منظر دین‌شناسی به این مفهوم نشده است و بیشتر مطالعات در رابطه با سبک زندگی در غرب می‌باشد و از آنجاییکه در غرب به دین کم‌توجهی شده است بنابراین محققین اندکی به تاثیر دین بر سبک زندگی پرداخته‌اند. از آنجا که سبک زندگی هر فرد و جامعه به لحاظ نظری، برآمده از آموزه‌های اعتقادی و ارزشی حاکم بر روح و روان آنهاست لذا کسب آگاهی‌های لازم درخصوص مفهوم سبک زندگی و باورهای دینی مقوله‌ای ضروری است (فیضی، ۱۳۹۲، ۳۱). تاکیدات رهبر معظم انقلاب مبنی بر پیشرفت در بخش حقیقی و اصلی تمدن که همانا سبک زندگی است اهمیت و ضرورت پژوهش‌های علمی با رویکرد دین‌شناسانه را در این حوزه آشکارتر می‌سازد (نجفی، ۱۳۹۲).

ساختار مقاله ارائه شده بدین صورت می‌باشد: در بخش دوم و سوم بترتیب به اهمیت و جایگاه روش تحقیق و به سبک زندگی و ویژگی‌های آن پرداخته می‌شود. در بخش چهارم، به آفت‌های سبک زندگی اسلامی اشاره می‌شود، در بخش پنجم نقش حوزه بیان خواهد شد، در بخش ششم تا نهم اصلاح در سبک زندگی، راهکار مناسبی برای تحقق نظام تربیتی اسلام بررسی می‌شود. در نهایت در بخش آخر نتیجه‌گیری بیان خواهد شد.

اهمیت، جایگاه و روش تحقیق

در سال‌های اخیر موضوع سبک زندگی به موازات تحولات سریع و همه‌جانبه در حوزه‌ی فناوری و تغییر الگوهای مصرف و تحول در فرهنگ جوامع پیشرفته بصورت جدی مطرح شده و جامعه‌ی ما را نیز تحت تاثیر خود قرار داده است. اهمیت سبک زندگی در این است که سطحی‌ترین لایه‌های زندگی را به عمیق‌ترین لایه‌های آن پیوند می‌زند. این موضوع، به موازات ورود در علوم مختلف، از موقعیت ممتازی برخوردار شده است. این مقاله به دنبال تحقق اهداف زیر می‌باشد:

الف) تبیین و تشریح سبک زندگی اسلامی؛ ب) بررسی آفت‌های سبک زندگی اسلامی و ج) علل دوری از سبک زندگی اسلامی و بررسی سبک زندگی مردم ایران.

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردهی

سبک زندگی

سبک زندگی نظام‌واره خاص زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد (۹۲۳). به عبارت دیگر شیوه‌ی نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را طبق آن دنبال می‌کند. منظور از سبک زندگی اسلامی، شیوه زندگی فردی و اجتماعی است که همه یا بیشتر متدینان به اسلام یا قشر موثری از جامعه اسلامی به آن عمل می‌کنند و در رفتارشان منعکس می‌شود (فقیه‌ی، ۱۳۹۲، ۷۰).

رهبر انقلاب اسلامی در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب فرمودند که انقلاب «وارد دومین مرحله‌ی خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است». گام دوم باید در چارچوب «نظریه‌ی نظام انقلابی» و با «تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی»، باشد. گام دوم انقلاب به بررسی ابعاد مختلف بیانیه مذکور می‌پردازد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۶۸، ۲۶).

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، به عنوان توصیه‌ی هفتم به طرح سبک زندگی پرداختند که با دیگر توصیه‌ها تفاوت داشت. ایشان به لزوم مقابله‌ی جهادی، همه‌جانبه و هوشمندانه با ترویج سبک زندگی غربی پرداختند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵، ۳۳).

سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی اسلامی یعنی در روش، منش و زندگی هر فرد، قواعد، الگوها، قالب‌ها و ملاک‌های اسلامی نقش مهمی را ایفا کند و بر اساس آنچه اسلام گفته و خواسته است باشد (شریعت پناه، ۱۳۹۲). سبک زندگی شامل اعتقادات، سلیقه‌ها، ارزش‌ها و هنجارهایی است که در زندگی روزمره به کار می‌رود. هر مکتب مذهبی، سبک زندگی برای بشریت عرضه می‌کند و مدعی است جامعه مطلوب در نتیجه پیروی از روش زندگی است که آنان عرضه می‌کنند. اسلام یکی از بنیان‌های سازنده سبک زندگی انسان است (نیکوکار، ۱۳۹۳).

سبک زندگی اسلامی با مفهوم سبک زندگی، که آدلر بیان می‌کند، شباهت‌هایی دارد بطور مثال بعضی از این شباهت‌ها شامل توجه به ارزش‌ها، کل‌نگری، غایت‌گرایی، جهت‌یابی فردی و خود خلاق است. در الگوهای غیر اسلامی تصمیماتی که در زندگی گرفته می‌شود بر مبنای به حرکت واداشتن فکر و رسیدن به اهداف خود در زندگی است در صورتیکه در الگوی اسلامی تصمیمات را به گونه‌ای می‌گیرند که تحرک فکری او حاکمانه باشد و خادمانه در خدمت هواهای نفسانی نباشد. از نظر اسلام،

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

فکر و تصمیمی در زندگی انسان عاقلانه است که بر اساس عقل حاکم تولید شده باشد و براساس هوای نفس نباشد (نیکوکار، ۱۳۹۳).

سیره

از آنجا که سبک زندگی یک واژه متداول در قرن اخیر است، این سوال مطرح است که آیا در فرهنگ دینی معادلی دارد؟ واژه سیره را می‌توان معادل با سبک زندگی در فرهنگ اسلامی دانست. سیر به معنای راه رفتن و سیره نیز به معنای راه رفتن است. سیره را می‌توان به معنای نوع و سبک رفتار و روش خاص زندگی معنا کرد. به عبارت دیگر، سیره یعنی اصول، معیارها و روش‌هایی که یک فرد در رفتار و کردار خود دارد. سیره پیغمبر یعنی سبک پیغمبر؛ بطور مثال، روش تبلیغی پیغمبر چه روشی بود؟ سبک مدیریت ایشان در جامعه چه بود؟

تفاوتی که می‌توان بین مفهوم سبک زندگی و سیره بیان کرد این است که سیره از اصطلاحات مربوط به تاریخ اسلام بوده در حالیکه سبک زندگی از واژه‌های وارداتی غربی و جدید است که درباره روش زندگی هر انسانی مصداق پیدا می‌کند. همچنین سیره جنبه تاریخی داشته و سبک زندگی مربوط به حال و آینده است. تفاوت دیگری که می‌توان برای آن قائل شد این است که سیره‌ی صالحان و بزرگان دین، سبک خاصی از زندگی را بوجود می‌آورد که می‌توان از آن الگو گرفت (فیضی، ۱۳۹۲، ۳۷).

سبک زندگی اسلامی و نیازها

در سبک زندگی مطلوب که سبک زندگی اسلامی منطبق بر آن است، تا چه حد به نیازهای بشر توجه شده است؟ آنچه سبک زندگی اسلامی و ادیان الهی را از سبک زندگی در دیگر ادیان جدا می‌سازد چارچوب کلی سبک زندگی انسان است که بشر بر اساس آن، مسیر خویش به سوی هدف نهایی و سعادت را تعقیب می‌کند. در حقیقت، این چارچوب، از سوی خداوندی ارائه شده که خالق عالم و آدم و آگاه به ابعاد وجودی اوست. خود خداوند خالق بشر است و مدبر اوست و به راز و رمزها و نیازهای او آگاه است. همچنین عاقلانه نیست که گفته شود خالق انسان، توجهی به خواسته‌ها و نیازهای او نداشته و ندارد. بنابراین با توجه به حکمت خداوند، نه تنها نیازهای انسان مورد ملاحظه قرار گرفته بلکه اهداف و راه و روش بشر نیز مورد توجه قرار گرفته است.

هرچقدر که یک الگوی سبک زندگی بتواند در نوع نگرشی که برای مخاطب خود به ارمغان می‌آورد به نیازهای عمیق‌تر و وسیع‌تری از وی توجه کند ارزشمندتر است. در مقابل، الگویی از سبک زندگی که یک جنبه به برخی از نیازهای آدمی بنگرد و برخی دیگر را نادیده بگیرد به همان اندازه از مطلوبیت

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردی

واقعی فاصله دارد. بنابراین، توجه به نیازهای آدمی، معیاری برای واقعی بودن یک نظریه در سبک زندگی تلقی می‌شود. معمولاً گرایش‌ها و نیازها به دو گروه تقسیم می‌شوند که شامل امیال مادی و گرایش‌های روحی و معنوی است. در سبک زندگی اسلامی استفاده از لذات مادی و مواهب غریزی به اندازه‌ای مورد توجه قرار گرفته که بی‌توجهی به این لذات مشروع به حیات معنوی آدمی آسیب وارد می‌کند. البته تمایلات و کشش‌های معنوی از جایگاه رفیع‌تری برخوردار است هرچند گرایش‌های مادی، زمینه‌ساز بهره‌مندی بهتر از تمایلات روحی و معنوی هستند (فیضی، ۱۳۹۲، ۲۹).

تأثیر سبک زندگی بر رفتار

سبک، مترادف واژه‌ی سیره بر وزن «فَعَلَه» در زبان عرب است. شهید مطهری نیز سیره را نوع و سبک رفتار دانسته است (مرتضی مطهری، ۱۳۸۹، ۴۵). آیت‌الله خامنه‌ای از سبک زندگی، هم‌ردیف روش زندگی و عادات زندگی استفاده کرده‌اند که از دلالت سبک زندگی بر رفتارهایی است که به عادت یک فرد یا جامعه تبدیل شده‌اند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۶، ۱۴). اساساً سبک زندگی به شیوه و چگونگی رفتارها دلالت دارد. بنابراین در سبک زندگی، چگونگی رفتارهای فردی و اجتماعی مورد نظر است که برای انسان به یک عادت تبدیل شده باشند و از نوعی تداوم برخوردار باشند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵، ۱۰۳).

دستورالعمل کلی سبک زندگی اسلامی

تحول در سبک زندگی دشوار است اما روند رو به تعالی معنوی ایجاب می‌کند که انسان سعی در اصلاح، تنظیم و بهره‌مندی بهتر از فرصت عمر برآید. اولین قدم در این راه، ویرایش لایه ظاهری زندگی است. سبک زندگی در ابعاد فردی و اجتماعی همواره نیاز به بازنگری دارد. اولین زمینه از زمینه‌های بهبود سبک زندگی اسلامی این است که متدینان بخشی از اوقات خود را برای برنامه‌های دینی خاص صرف نمایند. مثلاً مومنان، روزانه زمانی را برای تلاوت قرآن قرار دهند. دومین زمینه پرهیز از لهو و سرگرمی‌های بیهوده است. مورد سوم تغییر در آرایش برخی فعالیت‌های روزمره است مثلاً خانواده تا پاسی از شب را به دیدن برنامه‌های تلویزیون می‌گذرانند و خواندن نماز صبح را از دست می‌دهند. مورد چهارم، تغییر فعالیت‌ها در برخی روزها. بطور مثال مومنین در روز جمعه، نماز جمعه را برپا دارند. مورد پنجم اینکه اولویت فعالیت‌ها در مقاطع خاص تغییر یابد. مثلاً در ماه رمضان ساعات کاری کاهش یابد. جامع‌نگری اسلام در ترسیم سبک زندگی واقع بینانه است. حضرت علی (ع)، توجه به بعد مادی انسان را و حتی پرداختن به لذات را یکی از بخش‌های زندگی آدمی قرار می‌دهد. پیشوایان معصوم ما، نه تنها

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

مانع از تامین نیازهای مادی نمی‌شدند بلکه این امور را زمینه‌ی تعالی و رشد معرفی می‌کردند (فیضی، ۱۳۹۲، ۲۹).

تداوم انقلاب با سبک صحیح زندگی

با وقوع انقلاب اسلامی ایران، طرح اساسی آیت‌الله خامنه‌ای با توجه به عبرت‌های تاریخ اسلام و وقایع رخ داده برای پیامبراسلام(ص)، جهت تداوم انقلاب به عنوان مهمترین مسئولیت پس از انقلاب تمرکز یافت (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸، ۲۶۹). انقلاب اسلامی همانطور که از اسلام نشأت گرفته، متکی بر مردم است و عامل بقای آن نیز مردم‌اند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸، ۲۷۲). بنابراین اگر مردم از سبک زندگی دینی و ارزش‌های اخلاقی اسلام در جامعه بطوریکه ارزش اصلی جامعه محسوب شود برخوردار باشند سبب تداوم انقلاب خواهند شد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۶۸، ۲۶). در این میان، سبک زندگی جوانان از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است زیرا جوانان هستند که پیشرو در حرکت انقلاب هستند (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵، ۳۳). تاکید آیت‌الله خامنه‌ای به تربیت نسل‌های نوجوان و جوان، نشان می‌دهد که ایشان از همان روزهای آغازین انقلاب، به آینده‌ی انقلاب اسلامی و تداوم آن می‌اندیشیدند.

آفت‌های سبک زندگی اسلامی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، جهت گیری‌های قانون‌گزاران به سمت نهادینه کردن و ترویج فرهنگ دینی در تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی مردم جامعه سوق پیدا کرد و تلاش‌هایی در این زمینه انجام شد که پس از گذشت چهل و دو سال تاکنون متأسفانه هنوز بخشی از زندگی ما رنگ و لعاب غربی داشته و سبک زندگی ما ترکیبی از سبک زندگی غربی اسلامی است بطوریکه نماز می‌خوانیم، مسجد می‌رویم، خمس و زکات می‌دهیم اما عروسی‌هایمان، بازار اقتصاد و نوع پوشش مان و... اسلامی نیست. قطعاً عوامل بسیاری در این موارد موثرند که در این مقاله به بررسی آنها خواهیم پرداخت (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۶، ۱۴۰ و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۱، ۲۳، علامه طباطبایی، ۱۳۶۸، ۱۱۴ و صالح فرید، ۱۳۹۱، ۲۳).

ترویج سبک زندگی غربی

ترویج سبک زندگی غربی در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب بیان شد و خطر آن گوشزد گردید. آیت‌الله خامنه‌ای تاکید کردند که افرادی در داخل کشور درصدد ترویج اخلاق و سبک زندگی غربی هستند؛ با این هدف که انقلاب اسلامی به انحراف کشیده شود (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۱، ۱۹۴ و حضرت

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردی

آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۳، ۱۰۳). ترویج دهندگان سبک غرب با عناوین عوام فریبی همچون تحول شخصیت ایرانی و با هدف پیوستن به جهانی شدن به عنوان یک فرایند غربی آمریکایی، در جهت اصلاح حاکمیت ایران و تغییر مسیر انقلاب هستند. آنها قصد دارند تا با تغییر باورها از طریق تغییر سبک زندگی به هدف خود دست یابند. در این صورت، انقلاب متفاوت می‌شود و در نتیجه انقلاب اسلامی تابع خواست جامعه تغییر مسیر خواهد داد. در واقع دشمن این نکته را فهمیده است که با تغییر نظم رفتاری ظاهری مردم و با تغییر سبک زندگی می‌توان بر باورهای مردم اثر گذارد (امین فتاحی، ۱۳۸۶ و محمد تقی مدرس، ۱۳۸۱، ۶۵).

وجود ماهواره‌ها و رسانه‌ها، بی‌رغبتی قشرهای مختلف جامعه جهت آشنایی با الگوهای دینی و تبعیت نظام آموزشی کشور از آموزه‌های علمی غربی و بسیاری از موارد دیگر باعث گسترش و ترویج فرهنگ غرب در بین مردم شده است و روز به روز با فاصله گرفتن از فرهنگ اسلامی، بنیان خانواده به عنوان یکی از مهمترین ارکان جامعه سست و گسسته خواهد شد. در این بین نقش نخبگان و رسانه‌ها در تمرکز بر روی ارزش‌های دینی و نشر سبک زندگی اسلامی در جهت آشنا کردن جامعه کنونی با ارزش‌های اسلامی و التزام به این ارزش‌ها بسیار مهم و حیاتی است. رهبر انقلاب اسلامی نیز در جمع نخبگان و اساتید دانشگاه و حوزه به تحکم بنیان خانواده و اهمیت آن تاکید کردند (رضا حبیبی بردبری، ۱۳۹۵، طریحی، ۱۳۷۵، ۳۴۰، کمال کوهی، ۱۳۹۳، ۷۹ و سید احمد زرهانی، ۱۳۹۳، ۹۳).

ماهواره‌ها

ماهواره‌ها و وسائل ارتباط جمعی به عنوان تهدید جدی سبک زندگی اسلامی و تزلزل بنیان خانواده و تخریب فکر و روح و روان مردم جامعه علی‌الخصوص جوانان می‌باشد. همچنین استفاده نادرست از وسائل ارتباط جمعی و تکنولوژی باعث ایجاد تعارض بین روش زندگی سنتی و مدرنیته شده است که اندیشه‌های غربی را در فکر مردم جای داده و روز به روز باعث دوری از فرهنگ و سبک زندگی اسلامی شده است. در حقیقت اندیشه‌ها و سبک زندگی غربی حاکمیت نفس اماره و مبانی غیر اخلاقی و غیر ارزشی به مسائل زندگی است (راغب اصفهانی، ۱۳۶۲، ۲۴۷).

در سخنرانی یکی از اساتید حوزه بیان شده است که "سبک زندگی اسلامی روشی است که در آن زندگی، مبتنی بر ارزش‌های دینی، قرآنی و تعالیم اسلامی است و مورد تایید قرآن و سیره پیامبر اکرم (ص) می‌باشد که خلاف این مفهوم تهدید جدی برای زندگی مردم جامعه اسلامی است" (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۶، ۱۴).

به حاشیه رفتن سبک زندگی اسلامی

از جمله عوامل تهدید کننده زندگی اسلامی چشم و هم‌چشمی در زندگی شخصی و عدم اطلاع رسانی صحیح سبک زندگی اسلامی است. یکی از نخبگان اظهار داشت که زیبایی‌های سبک زندگی اسلامی آرامش و تقرب الهی است که باید مردم به دنبال آن باشند. همچنین افزایش نرخ بیکاری و بالا رفتن آمار طلاق از جمله تبعات ترویج سبک زندگی غربی در جامعه است. در جامعه با وجود الگوهای رفتاری اسلامی از پیامبر اسلام(ص) و حضرت فاطمه زهرا در دین، بازهم افراد به سراغ الگوهای غربی می‌روند؛ بنابراین نخبگان و اندیشمندان اسلامی باید خود عامل‌های عملی باشند تا با ترویج الگوهای رفتاری سیره اهل بیت یک قدم بزرگ در رسالت تبلیغ و نشر دین بردارند. با توجه به بیش از پیش به امکانات دنیوی و الگوبرداری از زندگی غربی فاصله افراد روز به روز از دین بیشتر خواهد شد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۱، ۲۳، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵، ۵۰ و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۳، ۲۰).

نقش حوزه در بیان سبک زندگی اسلامی

از جمله مواردی که در سبک زندگی اسلامی می‌بایست به آن توجه ویژه داشت پوشاک، مسکن، بازار، اماکن تفریحی، فضاهای آموزشی، خودآرایی و زینت و بهداشت است (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰، ۲۳).

حجت الاسلام یآوری در یکی از سخنرانی‌های خود با بیان اینکه در حوزه اندیشه، مبنای سبک زندگی اسلامی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی است، افزود: "در بحث هستی‌شناسی و انسان‌شناسی به ترتیب معتقد به وجود مبدا و معاد و اختیار تام انسان در تبدیل او به انسان کامل هستیم این در حالی است که در سبک زندگی غربی این مبانی و پایه‌ریزی آن بر اساس مادیات و به طور کل مبدا و معاد را نفی کرده و شناخت انسان را از جهان، تجربی و نه حقیقی و واقعی جلوه می‌دهند." (عبدالحسین خسروپناه، ۱۳۹۶، ۳۸۳ و امام خمینی، ۱۳۹۱، ۸۷).

تنبلی مسلمانان در آشنایی با مسائل و الگوهای دینی و نداشتن متنی منسجم در جهت استخراج سیره عملی اهل بیت(ع) از جمله عوامل تهدید کننده سبک زندگی اسلامی است. همچنین متاسفانه تاکنون هیچ مرکز و نهادی وجود نداشته که در آن محققان علوم دینی بتوانند ارزش‌های زندگی اسلامی را ترویج دهند حال آنکه در غرب با تاسیس موسسه تاریخ اجتماعی، سبک زندگی مردم اروپا را شناسایی و رواج می‌دهند (محمد فاضلی، ۱۳۸۲، ۱۶، طلایعہ خادمیان، ۱۳۸۷، ۲۸ و علامه طباطبایی، ۱۴۱۷، ۲۳).

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردهی

تهیه متون متناسب با سبک زندگی مردم ایران

می‌بایست متون متناسب با سبک زندگی مردم ایران را تهیه کرد و در جهت نهادینه کردن سبک زندگی اسلامی براساس قرآن و سنت پیامبر پرداخت و به شبهات موجود در مراکز علمی و اداری پاسخ داده شود و همچنین به تهیه ابزار مناسب در پاسخگویی به سوالات در مورد سبک زندگی پرداخته شود که از جمله وظایف اصلی حوزه‌های علمیه و نخبگان دانشگاهی است (محمد فاضلی، ۱۳۸۲، ۱۶)

حجت الاسلام پناهیان در یکی از سخنرانی‌های خود اشاره کرد که "ترس دشمن از عمل ماست و هرچه پایبندی و عمل بیشتر باشد آسیب نیز کمتر است"، همچنین ایشان اضافه نمود که علاقه و حب به دنیا و مادی گرایی باعث می‌شود که قیامت و مبدا فراموش شود و با فراموشی مرگ، گناه اتفاق می‌افتد و با رویداد گناه سبک زندگی ما عوض می‌شود (حجت الاسلام پناهیان، ۱۳۹۲)

نقش صدا و سیما

امر به معروف و نهی از منکر نقش ابزاری در ترویج سبک زندگی اسلامی دارد. صدا و سیما به عنوان یک ابزار نمایشی می‌تواند بستر ترویج سبک زندگی دینی را مهیا کرده بطوریکه محتوای آن را حوزه‌های علمیه تهیه کند. حجت الاسلام یآوری در یکی از سخنرانی‌های خود خاطر نشان کرد که مراجعه به قرآن و سنت معصومین(ع)، مهمترین منبع سبک زندگی اسلامی است و بهترین الگو برای تحقق سبک زندگی اسلامی می‌باشد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۶، ۱۷).

علل دوری از سبک اسلامی

حجت الاسلام نظافت، استاد حوزه و دانشگاه بیان کرد که "طی چند دهه گذشته تعارض در مباحث نظری و عملی مسئولین، موجبات بی‌اعتنایی برخی از مردم به آموزه‌های دینی و سبک زندگی اسلامی و فرهنگ خودی را فراهم کرده است". همچنین اضافه کرد که اگر مسئولین نهادها و ارگان‌های دولتی و فرهنگی خوب عمل می‌کردند مردم اینگونه سرخورده نمی‌شدند و در جهت پیروی از سبک اسلامی گام برمی‌داشتند. بیست و دو نهاد و سازمان مسئول مسائل فرهنگی در کشور هستند؛ نداشتن برنامه، نقشه فرهنگی خاص و ناموفق بودن سیستم فرهنگی و امنیتی همه و همه دست به دست هم داده اند تا خروجی فرهنگی ایرانی اسلامی در ترویج سبک زندگی اسلامی ضعیف عمل کند. دشمن ضعیف است، ولی دستگاه‌ها آنقدر ضعیف عمل کرده‌اند که در بحث ترویج الگوهای غربی و نشر آن در جامعه دشمن بر ما غلبه کرده است. با توجه به تهدیدات دشمن، مردم اصیل ایران باید بیش از پیش، فرهنگ و شعائر دینی را رعایت کنند.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

حجت الاسلام نطافت در جایی دیگر بیان کرد که از امر به معروف و نهی از منکر به عنوان کلید حل مشکلات زندگی اسلامی و نظام فکری اسلامی می‌توان یاد کرد و بیان داشت: امر به معروف و نهی از منکر، تنها تکلیف فردی و حکومتی است که به وسیله آن می‌توان، فضائل، کمالات انسانی و دینی را حفظ کرده و مانع از تهدیدها شد (حجت الاسلام نطافت، ۱۳۹۵).

عدم منافات سبک زندگی اسلامی با تکنولوژی

اگر استفاده از تکنولوژی روز با سبک زندگی اسلامی تضادی نداشته باشد و جهت دهی آن درست و بدون وابستگی باشد استفاده از آن می‌تواند از جایگاه ویژه‌ای برخوردار باشد. بطور کلی هرکس بخواهد که این دنیا را معبر خوبی برای آخرت خود قرار دهد و از دنیای خود به خوبی استفاده کند سبکی بهتر از سبک زندگی اسلامی نیست زیرا خالق دین و دنیا یکی است و آن کس پروردگار متعال است (حجت الاسلام نطافت، ۱۳۹۵).

فرهنگ‌سازی

پیوند زندگی مادی با زندگی معنوی براساس آموزه‌های دینی، از راهکارهای مفید و موثر در زمینه کاربردی‌سازی سبک زندگی اسلامی است. برگزاری مراسم دینی بصورت زیبا و طولانی نکردن این مراسم، عضویت خانواده در کلوپ‌های فرهنگی و هنری، فراهم آوردن امکانات برای برگزاری اردوها و مسافرت‌های گروهی از جمله راهکارهای مفید توسعه و تعمیق سبک زندگی اسلامی در فضای جامعه و خانواده است (نجفی، ۱۳۹۲، ۱۴۴). از دیگر شیوه‌های فرهنگ‌سازی می‌توان به آیه ۱۸۵ سوره مبارکه بقره اشاره نمود: "یریدالله بکم الیسر و لایرید بکم العسر".

نتیجه‌گیری

در این مقاله ویژگی‌های سبک زندگی و اصلاح در سبک زندگی، برای تحقق نظام تربیتی اسلام و علوم تربیتی اسلامی بیان شد همچنین بخشی از آفت‌ها و راهکارهای اصلاح و تغییر سبک زندگی بررسی شد. همانطور که بیان شد سبک زندگی معیار قضاوت در مورد افراد و نقشه راه زندگی است. در سبک زندگی اسلامی به تمامی نیازهای بشر اعم از مادی و معنوی توجه شده است. هماهنگی نیازها، معیار خوبی برای ارزیابی سبک‌های مختلف زندگی است. اصول اعتقادات اسلامی و اخلاق اسلامی، پشتوانه محکمی برای سبک زندگی اسلامی می‌باشد. تمدن اسلام تاکید بسیار بر اخلاق و سبک زندگی دارد. برای اصلاح سبک زندگی و در جهت تحقق عینی نظام‌های اجتماعی و اسلامی می‌بایست متناسب با جهان بینی اسلامی برنامه‌ریزی کرد. همچنین با توجه به اهمیت سبک زندگی اسلامی در

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردھی

شکل‌گیری رفتارهای مطلوب و برقراری ثبات روانی در جامعه، لزوم راهکارهای کاربردی، ضروری به‌نظر می‌رسد. ایجاد چنین راهکارهایی، نیازمند توجه به مفهوم سبک زندگی و متاثر از نوع جهان‌بینی و ایدئولوژی مومنین است. برای رسیدن به سبک زندگی‌ای که از نظر اسلام ویژگی‌های صحیحی را داشته باشد، الگویی لازم است که از جهات گوناگون مورد تأیید دین باشد و مؤلفه‌های مختلف آن نیز با یکدیگر تعامل داشته باشند و با یافته‌های مسلم علمی مخالف نباشند و دنیا و آخرت را در کنار هم ببینند و از هیچ یک از ابعاد مادی و معنوی انسان غافل نشوند. می‌بایست با مراجعه به قرآن، احادیث موجود و آموزه‌های اسلامی، سبک زندگی اسلامی را استخراج و تدوین نمود و پس از پیرایش آن از تعارض‌ها، تلاش کرد تا به علوم انسانی مبتنی بر اقتضائات این سبک زندگی دست یافت. در نهایت اینکه ترویج فرهنگ و سبک زندگی اسلامی از رسالت‌های مهم حوزه‌های علمیه، مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها است. بنابراین تغییر در سبک زندگی را باید از نخبگان و اندیشمندان شروع کرد و می‌بایست آنها درصاف اول اصلاح قرار گیرند. اندیشمندان باید در جهت حذف گرایش به رفتارهای غربی گام برداشته و برای انتقال ارزش سبک اسلامی ایرانی به مردم کشور بکوشند.

منابع

- ۱) بورگ، والتر و همکاران (۱۳۸۳)، "روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی"، ترجمه احمدرضا نصر، انتشارات سمت و دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۵۱)، "دو امام مجاهد؛ امام حسن (ع) و امام حسین (ع)"، انتشارات انقلاب اسلامی.
- ۳) پناهیان، علیرضا، (۱۳۹۲) همایش مهدی یآوری و سبک زندگی مهدوی، گیلان، رشت.
- ۴) حبیبی بردبری، رضا، احمدی آمویی، کیهان فرهادی ده صحرایی، سجاد، ۱۳۹۵، سبک زندگی ایرانی-اسلامی، دومین کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران.
- ۵) خادمیان، طلایه (۱۳۸۷)، "سبک زندگی و مصرف فرهنگی"، انتشارات جهان کتاب.
- ۶) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۵۱)، "دو امام مجاهد؛ امام حسن (ع) و امام حسین (ع)"، انتشارات انقلاب اسلامی.
- ۷) خامنه‌ای، علی (۱۳۶۸)، بیانات در دیدار مردم، تهران.
- ۸) خامنه‌ای، علی (۱۳۷۶)، گفت و شنود با جمعی از جوانان و نوجوانان، تهران.
- ۹) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۳)، بیانات در دیدار با هیات دولت، تهران.
- ۱۰) خامنه‌ای، علی (۱۳۸۸)، بیانات در دیدار مردم، تهران.
- ۱۱) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰)، بیانات در دیدار با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، تهران.
- ۱۲) خامنه‌ای، علی (۱۳۹۱)، بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، بجنورد.
- ۱۳) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۲)، "طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن"، انتشارات انتشارات صهبا (مؤسسه فرهنگی هنری ایمان جهادی صهبا).
- ۱۴) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴)، بیانات در دیدار با مردم آذربایجان شرقی، تبریز.
- ۱۵) خامنه‌ای، علی (۱۳۹۵)، بیانات در دیدار بسیجیان، تهران.
- ۱۶) خامنه‌ای، علی (۱۳۹۵)، بیانات در دیدار بسیجیان، تهران.
- ۱۷) خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۵)، بیانات در توصیه ایشان به یکی از مسئولین سابق کشور، تهران.
- ۱۸) خامنه‌ای، علی (۱۳۹۶)، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، تهران.

بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های.../عسکری، معتمد، زارع نژاد اشکذری، امانی جوردهی

- ۱۹) خسروپناه، عبدالحسین (۱۳۹۶)، "منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای"، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- ۲۰) خمینی، روح‌الله (۱۳۹۱)، "شرح حدیث جنود عقل و جهل امام خمینی (س)", انتشارات مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).
- ۲۱) راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۳۸۳)، "مفردات ألفاظ القرآن"، ذوی القربی.
- ۲۲) زرهانی، سید احمد (۱۳۹۳)، سبک زندگی، مجله پیوند، شماره ۹۳.
- ۲۳) شریعت پناه، عباس، (۱۳۹۲)، "قواعد و الگوها در سبک زندگی اسلامی"، نشریه پیامدهای انقلاب، صفحه ۴۸-۵۲.
- ۲۴) فاضلی، محمد (۱۳۸۲)، "مصرف و سبک زندگی"، انتشارات صبح صادق.
- ۲۵) فاطمی، سیدمحسن، ۱۳۸۴ "پژوهش‌های کیفی و دین سنجی، مبانی نظری مقیاس‌های دینی"، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم.
- ۲۶) فتحی، امین، اکبری، مسعود، طالعی، علی، محمودزاده، رمضان، ۱۳۹۶ "سبک زندگی اسلامی در خانواده"، دومین کنفرانس بین‌المللی مطالعات اجتماعی فرهنگی و پژوهش دینی.
- ۲۷) فرید، صالح، میهن خواه، مسلم، ۱۳۹۴، سبک زندگی اسلامی ضرورت‌ها و راهبردها، همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت، زنجان.
- ۲۸) فقیهی، علی‌نقی، سبحانی‌نژاد، مهدی، نجفی، حسن، (۱۳۹۲)، "مبانی پرورش صلح و رحم و نقش آن در سبک زندگی اسلامی"، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌نامه اخلاق، شماره ۷۷، صفحه ۵۹-۸۷.
- ۲۹) فیضی، مجتبی، (۱۳۹۲)، "در آمدی بر سبک زندگی"، ماهنامه معرفت، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، شماره ۱۸۵، صفحه ۲۷-۴۲.
- ۳۰) طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۷۸)، "المیزان فی تفسیر القرآن"، نوبت چاپ ۵، جلد ۷، مرکز نشر فرهنگی رجاء، بنیاد علمی فکری علامه طباطبایی، موسسه انتشارات امیرکبیر.
- ۳۱) طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۷۸)، "المیزان فی تفسیر القرآن"، نوبت چاپ ۵، جلد ۱۷، مرکز نشر فرهنگی رجاء، بنیاد علمی فکری علامه طباطبایی، موسسه انتشارات امیرکبیر.
- ۳۲) طریحی، فخرالدین (۱۳۷۵)، "مجمع البحرین و مطلع النیرین"، انتشارات مرتضوی.
- ۳۳) کاویانی، محمد (۱۳۹۰)، "کمی‌سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی"، مجله روانشناسی و دین، شماره ۲، صفحه ۲۷-۴۴.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

- ۳۴) کجباف، محمدباقر، سجادیان، پریناز، کاویانی، محمد، انوری، حسن (۱۳۹۰)، "رابطه سبک زندگی اسلامی با شادکامی در رضایت از زندگی دانشجویان شهر اصفهان"، شماره ۴، صفحه ۶۱-۷۴.
- ۳۵) کوهی، کمال (۱۳۹۳)، بررسی تاثیر رسانه‌های داخلی و خارجی بر میزان پایبندی به سبک زندگی دینی در بین شهروندان، مجله پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظام اجتماعی، شماره ۷، صفحه ۷۹-۹۴.
- ۳۶) مدرسی، محمدتقی (۱۳۷۷)، "من هدی القرآن"، انتشارات دار محبی الحسین.
- ۳۷) مطهری، مرتضی (۱۳۸۹)، "سیری در سیره نبوی"، انتشارات صدرا.
- ۳۸) نجفی، حسن، رهنما، اکبر، فرمهینی فراهانی، محسن، (۱۳۹۲)، "بررسی راهکارهای کاربردی‌سازی سبک زندگی اسلامی در نهاد خانواده، برگرفته از احادیث"، پژوهش‌نامه تربیت تبلیغی، شماره ۱، صفحه ۱۶۴-۱۴۴.
- ۳۹) نظافت، محمدجواد، (۱۳۹۵) دومین همایش مهدی یآوری، خراسان رضوی، مشهد.
- ۴۰) نیکوکار، غلامحسین، خیری، علیرضا، تابان، محمد، صیدی فریده، (۱۳۹۳)، "تاثیر سبک زندگی اسلامی بر موفقیت تحصیلی"، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، شماره ۱، صفحه ۱۹۷-۲۱۱.